

Посилання на статтю

Ареф'єв С.О. Взаємозв'язок показників фінансових результатів та системи економічної безпеки підприємства / С.О. Ареф'єв, О.Є. Афанас'єва // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013 - №1(48). - С. 62-68.

УДК 336

С.О. Ареф'єв, О.Є. Афанас'єва

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Виділено кількісні та якісні показники фінансових результатів згідно з українською фінансовою звітністю для визначення взаємозв'язку фінансових результатів та системи економічної безпеки. Розглянуті критерії ефективності проектів для розрахунку доцільності впровадження системи економічної безпеки на підприємстві. Рис. 1, табл. 2, дж. 8.

Ключові слова: фінансові результати, взаємозв'язок, система економічної безпеки підприємства, абсолютні та відносні показники, критерії ефективності проектів.

JEL O12

УДК 336

С.О. Ареф'єв, А.Е. Афанас'єва

ВЗАИМОСВЯЗЬ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ И СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Выделены количественные и качественные показатели финансовых результатов в соответствии с украинской финансовой отчетностью для определения взаимосвязи финансовых результатов и системы экономической безопасности. Рассмотрены критерии эффективности проектов для расчета целесообразности внедрения системы экономической безопасности на предприятии. Рис. 1, табл. 2, ист. 8.

UDC 336

S.O. Arefev, O.E. Afanasieva

CORRELATION OF FINANCIAL RESULTS INDICATORS AND THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The quantitative and quality indicators of financial results are distinguished according to the Ukrainian financial reporting in order to determine interrelation between financial results and system of economic security. Criteria of projects efficiency for calculation expediency of the system of economic security introduction at the enterprise are considered.

ВСТУП

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Система безпеки підприємства несе в собі нерозривність зв'язків, загальність принципів та методів з системою національної безпеки країни щодо забезпечення безпеки країни на мікро- і макро-рівнях [1, с. 42]. Варто зауважити, економічну безпеку підприємства розглядають як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різноваріантні погрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності [2, с. 70].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких почато вирішення даної проблеми і на яких спирається автор. Фундаментальні основи системи економічної безпеки підприємства та її функціонування представлені в працях таких учених, як: Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко, Ю.С. Погорелов, В.П. Пономарьов, В.Л. Безбожний, В.Л. Ортинський, Л.П. Гончаренко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. З огляду на те що фінансовий результат є важливим ресурсом формування і функціонування системи економічної безпеки, слід приділяти значну увагу на аналіз формування фінансових результатів. В той же час у статті розглядаються питання впливу системи економічної безпеки підприємства на фінансовий результат, дослідження яких не було за поширене значною мірою раніше.

Метою статті є аналіз абсолютних та відносних показників формування фінансових результатів та їх взаємозв'язок з системою безпеки підприємства, а також запровадження критеріїв ефективності проектів: коефіцієнту вигід і витрат та індексу прибутковості.

ОСНОВНІ ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Методи та методику дослідження. В дослідженнях застосовано методи логічного та порівняльного аналізу, метод наукового спостереження та логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головне завдання системи управління економічною безпекою підприємства – передбачення і випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового і організаційного характеру. Слід мати на увазі, що найбільше значення у справі забезпечення економічної безпеки підприємництва мають первинні економіко-правові та організаційні заходи, що забезпечують фундамент, основу системи безпеки, на відміну від вторинних – технічних, фізичних тощо [3].

Для забезпечення економічної безпеки підприємство використовує всю сукупність власних корпоративних ресурсів, тобто таких чинників бізнесу, що використовуються власниками та менеджерами підприємства для досягнення його цілей [4, с. 103].

Складовими власних ресурсів вважаються:

а) ресурс капіталу. Акціонерний капітал підприємства у поєднанні з позиковими фінансовими ресурсами є кровоносною системою підприємства і дозволяє набувати і підтримувати останні корпоративні ресурси, спочатку відсутні у творців даного підприємства;

б) ресурс персоналу. Менеджери підприємства, штат інженерного персоналу, виробничих робітників і службовців з їх знаннями, досвідом і

навичками є основною провідною і єднальною ланкою, що сполучає воедино всі чинники економічної діяльності, забезпечує проведення в життя ідеології бізнесу, а також досягнення цілей бізнесу;

в) ресурс інформації і технології. Інформація, що стосується всіх сторін діяльності підприємства, є в даний час найбільш коштовною і дорогою з ресурсів підприємства. Саме інформація про зміну політичній, соціальній, економічній і екологічній ситуації, ринків підприємства, науково-технічна і технологічна інформація, ноу-хау, що стосуються яких-небудь аспектів даного бізнесу, нове в методах організації і управління бізнесом дозволяють підприємству адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища бізнесу, ефективно планувати і здійснювати свою господарську діяльність;

г) ресурс техніки і устаткування. На основі наявних фінансових, інформаційно-технологічних і кадрових можливостей підприємства набуває устаткування, необхідне на думку менеджерів підприємства і доступне виходячи з наявних ресурсів (камери відеоспостереження, сигналізація, сейфи, металодетектори);

д) ресурс прав. З розвитком цивілізації, виснаженням природних ресурсів і підвищенням цінності для бізнесу нематеріальних активів різко виросла роль даного ресурсу. Цей ресурс включає права на використання патентів, ліцензії і квоти на використання природних ресурсів, а також експортної квоти, права на користування землею (причому в даний час украї підвищилася цінність міських територій, призначених не для землеробства, а для адміністративної забудови). Використання цього ресурсу дозволяє підприємству залучитися до передових технологічних розробок, не проводячи власних дорогих наукових досліджень, а також дістати доступ до не загальнодоступних можливостей розвитку бізнесу.

Для забезпечення функціонування власної системи безпеки підприємство несе витрати пов'язані з використанням наступних груп засобів:

- технічних (придбання та експлуатація охороно-пожежної системи, відеоапаратури тощо);
- організаційних (створення та отримання спеціалізованих підрозділів або структур в якій забезпечують безпеку підприємства);
- інформаційних (придбання та експлуатація комп'ютерів, захисних мереж та необхідної інформаційної продукції);
- кадрових (підготовка та навчання персоналу який займається питаннями безпеки);
- інтелектуальних (залучення висококласних спеціалістів і науковців).

Обсяг та склад ресурсів мають відрізнятись залежно від характеру загроз. Крім того, у залежності від того, якою є кількість, масштаб та інтенсивність загроз, дії підприємства можуть бути спрямовані на запобігання, ослаблення та захист від загроз. Зважаючи на те, якими саме мають бути дії, різними за кількістю та якістю мають бути і ресурси, необхідні для здійснення таких дій. Співвідношення між видами ресурсів також має бути різним залежно від поставлених цілей [5].

Для забезпечення функціонування ефективної системи економічної безпеки підприємство, враховуючи власні потреби, можливості і специфіку, доцільно використовувати всі наявні корпоративні ресурси. Неefективне використання ресурсів підприємством на забезпечення економічної безпеки може привести до того, що витрати на організацію заходів забезпечення економічної безпеки перевищуватиме рівень подолання загроз.

Діяльність підприємств має три складові: операційну, інвестиційну і фінансову діяльність.

Операційна діяльність – це основна діяльність суб'єкта підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також ти фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність зводиться до діяльності, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [5].

В сучасних умовах значно підвищується роль інформаційного забезпечення в процесі управління фінансовим результатом, важливе місце при ньому надається фінансовій звітності. Вона набуває ролі основного засобу комунікації та найважливішого інформаційного джерела економічного аналізу.

Показники звітності відображають результати господарської діяльності суб'єкта господарювання і допомагають користувачам оцінити кінцеві результати його діяльності. У результаті управлінські рішення отримують належне обґрунтування, що сприяє їх ефективності та успішності діяльності підприємства в цілому (рис.1).

Рис. 1. Схема взаємозв'язку системи економічної безпеки та показників фінансових результатів

Згідно Звіту про фінансові результати підприємства (звіт про сукупний дохід) на підприємстві використовуються наступні абсолютні показники формування фінансових результатів табл. 1.

Для української фінансової звітності новий показник «сукупний дохід» який подається у Звіті про фінансові результати з веденням в дію НП (с)БУ 1 представляє зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками) [5, с. 8].

Якщо власники (учасники) мають можливість корегувати деякі показники в збільшення або зменшення за допомогою персоналу або власноруч, то власники і менеджери мають значний вплив на рішення створення та подальшого функціонування системи економічної безпеки підприємства.

Фінансовий результат, який призводить до збільшення власного капіталу (тобто прибуток) може залишатися нерозподіленим протягом певного періоду. Однак, частіше його розподіляють за напрямками майбутнього використання, які визначає власник підприємства або уповноважений ним орган згідно з установчими документами [6, с. 616]. Нерозподілений прибуток визнається фінансовим резервом і може використовуватись в майбутньому для покриття збитків, фінансування інвестиційних проектів та забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Нерозподілений прибуток – це сума чистого прибутку, отриманого за певний період, який підлягає розподілу. У момент виникнення весь чистий прибуток за звітний період може бути визначений як нерозподілений [6, с. 615].

Таблиця 1

Абсолютні показники фінансових результатів

Звітність	Показник	Стаття звіту
Форма 1 Баланс (Звіт про результативний стан)	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	р. 1420
Форма 2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);	р. 2000
	- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	р. 2050
	- валовий прибуток;	р. 2090
	- валовий збиток;	р. 2095
	- інші операційні доходи;	р. 2120
	- адміністративні витрати;	р. 2130
	- витрати на збут;	р. 2150
	- інші операційні витрати;	р. 2180
	- дохід від участі в капіталі;	р. 2200
	- інші фінансові доходи;	р. 2220
	- інші доходи;	р. 2240
	- фінансові витрати	р. 2250
	- втрати від участі в капіталі	р. 2255
	- інші витрати;	р. 2270
	- витрати (дохід) з податку на прибуток	р. 2300
	- прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	р. 2305
	- сукупний дохід	р. 2465
- чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	р. 2610	
- скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	р. 2615	

Після зіставлення доходів з витратами (формування фінансового результату) на стадії використання та розподілу власники можуть прийняти рішення про створення або підвищення ефективності системи економічної безпеки підприємства.

Так формування системи економічної безпеки та створення її суб'єктів залежать від розмірів підприємства та його можливостей [4]. При цьому підприємство може користуватися послугами спеціалізованих організацій, впроваджувати комбіновану систему економічної безпеки з використанням

можливостей і ресурсів власних підрозділів та залученням зовнішніх організацій або створювати власну потужну систему безпеки.

Не аби який вплив на дії власників (щодо створення, функціонування, ліквідацію системи економічної безпеки підприємства) мають відносні показники фінансового результату(табл. 2).

Доцільність впровадження системи економічної безпеки можна оцінити за допомогою відомих критеріїв ефективності проектів: вигід і витрат та індексу прибутковості.

Показник коефіцієнту вигід/витрат (Benefit/Cost Ratio - BCR) є відношенням дисконтованих вигід до дисконтованих витрат. Він розраховується за наступною формулою:

$$BCR = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+i)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{C_t}{(1+i)^t}}$$

де B_t – вигоди проекту в рік t ;

C_t – витрати на проект у рік;

i – ставка дисконту;

n – тривалість проекту.

Таблиця 2

Відносні показники фінансових результатів

Найменування показника	Порядок розрахунку	Рекомендоване значення і тенденції зміни
Рентабельність сукупних активів	ст. 2290 ф. №2 ст. 1300 ф. №1	>0, збільшення
Рентабельність власного капіталу	ст. 2350 ф. №2 ст. 1495 ф. №1	>0, збільшення
Валова рентабельність продажів	ст. 2090 ф. №2 ст. 2000 ф. №2	>0, збільшення
Операційна рентабельність продажів	ст. 2190 ф. №2 ст. 2000 ф. №2	>0, збільшення
Чиста рентабельність продажів	ст. 2350 ф. №2 ст. 2000 ф. №2	>0, збільшення

BCR має кілька варіантів розрахунку.

При жорстких обмеженнях на капітал, на відміну від обмежень як по капіталу, так і по поточних витратах, коефіцієнт вигід та витрат розраховується наступним чином:

$$BCR = (B - O) / K,$$

де O – поточні витрати; K – капітальні витрати.

При наявності дефіцитних або унікальних ресурсів коефіцієнт вигід та витрат розраховується наступним чином:

$$BCR = (B - C) / R,$$

де R – вартість дефіцитних ресурсів.

Критерій відбору проектів полягає в тому, щоб вибрати всі незалежні проекти з коефіцієнтами BCR, більшими або рівними одиниці [7, с. 146-147].

Канадські експерти секретаріату Ради скарбниці Канади підготували відповідний довідник. У ньому зазначається, що аналіз вигід та витрат є

процедурою, за допомогою якої оцінюють доцільність програми чи проекту методом порівняння вигід і витрат. Довідник розкриває методи визначення пов'язаних з реалізацією проекту прямих і непрямих витрат і вигід, критерії їх порівнювання з урахуванням усіх чинників, що ускладнюють таке порівнювання [8, с 18].

Показник індексу прибутковості (Profitability Index – PI) є відношенням суми наведених ефектів (різниця вигід і поточних витрат) до величини інвестицій. Він розраховується за наступною формулою:

$$PI = \frac{1}{K} \times \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t}$$

Індекс прибутковості тісно пов'язаний з чистою теперішньою вартістю: якщо NPV позитивна, то й індекс прибутковості $PI > 1$. І навпаки:

- якщо $PI > 1$, то проект ефективний;
- якщо $PI < 1$, проект неефективний [7, с. 147-148].

ОБГОВОРЕННЯ

Обґрунтування отриманих результатів. Розподіл певної частини чистого прибутку підприємства на впровадження та постійне функціонування системи економічної безпеки є не тільки доцільним, а й іноді обов'язковим в умовах ринкової економіки, коли рівень економічної безпеки важко стримувати на достатньому рівні. Тому просліджується необхідність застосування ефективного аналізу показників, що впливають на кінцевий результат підприємства.

Останнім часом витрати підприємств на створення систем безпеки невпинно зростають, що також підтверджує неможливість стабільної діяльності підприємства без забезпечення надійного рівня його безпеки.

Несвоєчасне реагування на внутрішні і зовнішні загрози та накопичення не усунених наслідків цих загроз неминуючи призводить до ситуації, коли підприємство повинно витратити ресурси (ресурси капіталу, персонал, інформацію та технології) лише на підтримку життєздатності, не встигая використовувати їх з ціллю забезпечення успішного розвитку у майбутньому, прогнозуючи кон'юнктуру ринка, політичне становище, використовуючи послуги сторонніх проектних організацій. Тому постійна підтримка економічної безпеки підприємства має значний вплив на ефективну діяльність підприємства, і як наслідок, отримання прибутку.

Перспективи подальших досліджень в даному напрямі. В наступних дослідженнях планується приділити значу увагу саме впливу функціонування системи економічної безпеки підприємства на фінансові результати суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т.1/ Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С., Безбожний В.Л. [та ін.]; за заг. ред. Г.В. Козаченко. – Луганск: Елтон – 2, 2010. – 282 с.
2. Козаченко, Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія/ Козаченко Г.В., Понамарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
3. Ортинський, В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 54 с.
4. Коробчинський, О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства [Електроний ресурс] / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №4(94). – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/kuzenkova/library/statya4.htm>.

5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – К.: ПАЛИВОДА А.В. 2013. – 324 с. – (Фінансове законодавство України).
6. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
7. Богоявленська, Ю.В. Проектний аналіз: навчальний посібник./ Ю.В. Богоявленська. – Київ: «Кондор», 2004. – 336 с.
8. Економічний аналіз: навч. посібник/ Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбаток М.І.; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Житний П.Є.

Стаття надійшла до редакції
22.11.2013 р.